

אבינו מלכנו

הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שׁוֹעֵי מַלְכֵי וְאַלְקֵי בִּי אֱלֹהֵי אֲתָפֶלֶל
מַלְכֵי שְׂאֵתָה מֶלֶךְ עָלֵי. וְאֵנִי צוֹעֵק אֵלֶיךָ כְּמוֹ שְׂצִינְקִים אֶל הַמֶּלֶךְ
וְאַלְקֵי אֲתָה - שְׂאֵתָה שׁוֹפְטִי וְתוֹרְשִׁיעֵנִי מִהַמְרַעִים לִי.
כִּי אֵלֶיךָ אֲתָפֶלֶל - וְלֹא לַמוֹשִׁיעַ אַחֵר כִּי אֵין בְּלַתְךָ.
רַדְ"ק תְּהִלִּים ה' ג'

תפילת רע"ק - תענית כה:

ת"ר מעשה ברבי אליעזר שגזר שלש עשרה
תעניות על הצבור ולא ירדו גשמים. באחרונה
התחילו הצבור לצאת, א"ל תקנתם קברים
לעצמכם? ועו כל העם בבכיה, וירדו גשמים.
שוב מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה
ואמר כ"ד ברכות ולא נענה. ירד רבי עקיבא
אחריו ואמר:

¹ אבינו מלכנו וטאנו לפניך:

אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה:

אבינו מלכנו למענך רחם עלינו:

וירדו גשמים. /הוון מרנני רבנן /כסבורין העם
שזה גדול מזה/ יצתה בת קול ואמרה: לא
מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על
מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו.

¹ כך בבבלי כ"י מינכן, בה"ג, סרע"ג, שו"ת הריב"ש,
מנורת המאור, וליכא בבבלי הנדפס.
.....

[א] הַחֲטִאִים-הֵם סִיכַת כָּל-הַצִּדּוֹת *le* תְּכַאֲנֶנּוּ
וְזֵי - כְּהִקְרָאָה לְבִקְשַׁת סִלְיָהּ וְאַחִילָהּ

א"מ וטאנו לפניך

[ב] קְבֹלָת מַלְכוּת שְׁמִי

א"מ אין לנו מלך אלא אתה

תְּפִלָּה *le* יִתְחַלֵּל כְּנוֹ שְׁמוֹ תְּפִלָּה עַל כְּבוֹד שְׁמִי

א"מ עשה עמנו למען שמך

[ג] עֲשֵׂת יְמֵי תְּשׁוּבָה

א"מ חרש עלינו שנה טובה

..... צר"ה דניס מחדש, ע"כ מתפללים על

..... מקון הענר

[ב] הוּא יְתִי הָאֵלֶךְ - בִּי אֱלֹהֵי הָאֱלֹכָה וְאוֹיֵל בְּיָמֵי

- בְּקֶשֶׁה כָּלִית -

א"מ כַּטֵּל מַעֲלִינוּ כָּל צָרוֹת קִשּׁוֹת

- בְּקִשּׁוֹת פְּרִטּוֹת -

א"מ כַּטֵּל מַחֲשָׁבוֹת שׁוֹנְאִינוּ [****]

א"מ הַפֵּר עֲצַת אוֹיְבֵינוּ

מ"א: א"מ כלה כל צר ומשטין מעלינו בין כו"ד בין כש"מ

מ"פ: א"מ כלה כל צר ומשטין מעלינו כו"ד דבר הארץ אע"פ

מ"פ: א"מ סתם פיות משטינינו ומקטריגנו כש"מ

א"מ כלה דבר וחרב ורעב ושבי ומשחית ועון ושמד מבני

בריתך כל צרות האלות

א"מ מנע מנפה מנחלתך

מ"א: א"מ שלח רפואה שלמה לחולי עמך

[א] חֲטִאֵנוּ לְפָנֶיךָ - עֵינֵינוּ אֲכַקְשִׁים סִלְיָהּ וְאַחִילָהּ

וְאַחֲזִיק הַעֲבֵר

מ"א: א"מ החזירנו בתשובה שלמה לפניך

א"מ סלח ומחל לכל עונותינו

א"מ מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מִגֵּנֶךְ עֵינֶיךָ עֵינֶיךָ כְּפָרָה

מ"א: א"מ קרע רועיזר דינו

א"מ מחוק ברחמך כל שטרי חובותינו *le* יְתִי יְתִי יְתִי כָּל

הַרְעָה וְקִרְאָנוּ

מ"פ: א"מ החזירנו בתשובה שלמה לפניך *le* חֲטִאֵנוּ

עוֹר - קְבֹלָה עַל אֲהָבָה

מ"פ: א"מ שלח רפואה שלמה לחולי עמך

תהלים מ"א ה: קְפֹאֶה נִפְשִׁי כִּי חָטֵאתָ לָךְ:

רד"ק: אמר 'רפאל' נפשי כי חטאתי לך' ולא אמר 'רפאל' גופי, כי

סידם חליו הם עונותיו, ואם ירפא הק-ל הנפש מחליה - והוא

נכפרם העונות - נרפא הגוף:

..... אֲנִיחָנוּ בֵּין רִיבֵי לֵוִי כְּעֹאֲרִים כְּדִין

..... סִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי פְתוּחִים לְפָנֵינוּ

- מנהג אשכנז -

א"מ זכור כי עפר אנחנו *le* אֵל אֱתָפֶלֶל? ע"י [***]

א"מ זכרנו בזכרון טוב לפניך

א"מ כתבנו בספר חיים טובים

א"מ כתבנו בספר זכיות

אֲנִינוּתֵינוּ *le* אֲרַם קְצֹכִים לֹא אֲרִיב עַד רִיב [*]

א"מ כתבנו בספר פרנסה וכלכלה

ר"א אֲוֹר כְּתִירֵי עֲתִידִין לְהִקָּל [**]

א"מ כתבנו בספר גאלה וישועה

א"מ כתבנו בספר סליחה ומחילה

- מנהג פולין -

א"מ זכרנו בזכרון טוב לפניך

א"מ כתבנו בספר חיים טובים

אֲנִינוּתֵינוּ *le* אֲרַם קְצֹכִים לֹא אֲרִיב עַד רִיב

א"מ כתבנו בספר פרנסה וכלכלה

ר"א אֲוֹר כְּתִירֵי עֲתִידִין לְהִקָּל

א"מ כתבנו בספר גאלה וישועה

א"מ כתבנו בספר זכיות

א"מ כתבנו בספר סליחה ומחילה

[**]

א"מ הצמח לנו ישועה בקרוב

א"מ הרם קרן ישראל עמך

א"מ הרם קרן משיחך

[*]

מ"פ א"מ מלא ידינו מברכותך:

מ"פ א"מ מלא אסמינו שבע:

..... תַּחֲנוּנֵים עִקְבָּל תַּפְלִתֵנוּ

[1] א"מ שמע קולנו חוס ורחם עלינו:

[2] א"מ קבל ברחמים וברצון את תפלתנו:

מ"פ א"מ פתח שערי שמים לתפלתנו:

מ"פ א"מ זכר כי עפר אנחנו:

ע"י [***]

א"מ נא אל תשיבנו ריקם מלפנך:

[3]

מ"פ א"מ תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפנך:

מ"פ א"מ חמול עלינו ועל עוללנו וטפנו:

א"מ עשה למען הרותים על שם קדשך:

א"מ עשה למען טבוחים על יחודך:

א"מ עשה למען באי באש ובמים על קרוש שמך:

א"מ נקום לעינינו נקמת דם עבדך השפך:

א"מ עשה למענך אם לא למעננו:

א"מ עשה למענך והושיענו:

א"מ עשה למען רחמך הרבים:

א"מ עשה למען שמך הגדול הגבור והנורא שנקרא עלינו:

א"מ חננו ועננו כי אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו:

.....

[***] תהלים פרק קג י-יד

לא כחטאינו עשה לנו ולא בעונותינו גמל עלינו:
כי בגבה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו:
כרחק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו:
כרחם אב על בנים רחם ד' על יראיו: כי הוא ידע
יצרנו זכור כי עפר אנחנו:

רד"ק: כי הוא ידע. טעם שזכר - הרחיק ממנו את
פשעינו, כי הוא ידע יצרנו, כמו שכתוב (בר מ, כא) כי יצר
לב האדם רע מנעוריו. והנה נטבע האדם שיחטא, כי
התאוות הבהמיות קבועות בו, ואם לא יהיה גבור כוזב
את יצרו לא יוכל להמלט מן החטא, ואעפ"כ אין אדם
שיוכל להמלט מן החטא או פעם או פעמיים, וכן כתוב
(קהלם ז, כ), כי אדם אין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא
יחטא. זכור כי עפר אנחנו, הפסוק כפול צענין צמלות
שונות, כי פירוש זכור כמו ידע, כלומר זכור לפניו חמירה.
ופירוש עפר אנחנו כמו יצרנו, כי היצר הוא התאוות
הבהמיות והגופיות שהם עפר, כי צאומם התאוות ידמה
האדם לבהמה שהיא כולה מן העפר, אבל האדם יתרון
בעבור הנשמה העליונה שהיא מגזרת המלאכים, ובעת
שילך האדם בדרך הנשמה העליונה פניו פני אדם, ובעת
שילך בדרך השפלות פניו פני אריה ופני שור ופני נשר, ודי
בזה למשכיל. וזכר יסוד העפר אף על פי שזכר בגוף ארבע
יסודות, לפי שהעצמות הם מוסדי הגוף, והם יסוד
העפר שהם קרות ויבשות כמו העפר, וכן (בראשית ג,
יט), כי עפר אמה ואל עפר תשוב:

מסילת ישרים - פרק ד - בדרך קניית

הזהירות

כללא הוא (ב"ק נ): "כל האומר, הקב"ה ותרן הוא
יתוותרו מעוהי" וכן אמרו: "אם אומר לך יצר הרע,
חטא, והקב"ה מוחל לך" אל תשמע לו. וזה דבר
פשוט ומבורר, כי הנה ק-ל אמת ה' והוא מה שאמר

מרע"ה: הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט ק-ל
אמונה ואין עול וגו', כי כיון שהקב"ה רוצה במשפט,
הנה כך הוא עובר על המשפט, העלים את העין מן
הזכות כמו מן החובה. על כן אם משפט הוא רוצה,
צריך שיתן לכל איש כדרכיו וכפרי מעלליו בתכלית
הדקדוק, בין לטוב בין למוטב. "והיינו, ק-ל אמונה
ואין עול צדיק וישר הוא", שפירשו ז"ל לצדיקים
ולרשעים, כי כך היא המדה ועל הכל הוא דן ועל כל
חטא הוא מעניש ואין להמלט:

ואם תאמר: אם כן, מדת הרחמים למה היא עומדת,
כיון שעל כל פנים צריך לדקדק בדין על כל דבר?
התשובה: ודאי, מדת הרחמים היא קיומו של עולם,
שלא היה עומד זולתו כלל וכלל. ואף על פי כן אין
מדת הדין לוקה. וזה, כי לפי שורת הדין ממש, היה
ראוי [א] שהחוטא יענש מיד תיכף לחטאו בלי
המתנה כלל וגם [ב] שהעונש עצמו יהיה בחרון אף,
כראוי למי שממרה פי הבורא ית' שמו, [ג] שלא
יהיה תיקון לחטא כלל, כי הנה באמת, איך יתקן
האדם את אשר עוית והחטא כבר נעשה? הרי שרצח
האדם את חברו, הרי שנאף, איך יוכל לתקן הדבר
הזה? היוכל להסיר המעשה העשוי מן המציאות?

אמנם, מדת הרחמים היא הנותנת הפך השלשה
דברים שזכרנו: דהיינו, [א] שיתן זמן לחוטא ולא
יכחד מן הארץ מיד כשחטא. [ב] שהעונש עצמו לא
יהיה עד לכלה. [ג] שהתשובה תנתן לחוטאים בחסד
גמור, שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה,
דהיינו, שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו
ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה
דמעיקרא כחרטת הנדר ממש שהוא מתנחם לגמרי
והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר
ההוא ומצטער בלבו צער חזק על שכבר נעשה הדבר
ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר
מרצונו, יחשב לו כעקירת הנדר ומתכפר לו. והוא מה
שאמר הכתוב (ישעיה ו): וסר עונך וחסאתך תכפר,
שהעון סר ממש מהמציאות ונעקר במה שעכשיו
מצטער ומתנחם על מה שהיה למפרע:

.....

[****] רבנו בחיי על דברים ל ז

על אויבך ועל שונאיך. אויבך - ישמעאל. שונאיך - עשו...
מפני שהאויב גדול מן השונא, כי השונא אף על פי שרע
לו יעשה על דרך הרחמנות, אבל האויב הוא שזלבו אינה
עולמית, לא ישים לו רחמים... ומפני שזני ישמעאל קשין
לישראל יותר מזני עשו, לכן קראו הכתוב אויבך....
המלבי"ם על במדבר י לה:

יש הדל בין אויב ובין שונא, שהאויב איבתו גלויה...
והשונאים ... שומרים שגאה בלבו: